
Pratarmė

Sekuliarizacija dažnai įvardijama kaip vienas iš procesų, neišvengiamų modernioje visuomenėje. Lietuvos visuomenė taip pat nėra išimtis. Dažniausiai viešajame (neretai ir su sociologija nesusijusiame moksliniame) diskurse sekuliarizacija, t. y. viešosios ir religinės sferų atskyrimas bei individų tapsmas nereligingais, laikoma „savaiame suprantamu“, nekvestionuotinu sampratos, raiškos ir pasekmių aspektais procesu ar reiškiniu.

Religijos sociologų bendruomenėje debatai sekuliarizacijos tema trunka jau daugiau nei pusę amžiaus ir nepraranda aktualumo. Pasitelkiant tiek empirinius, tiek teorinius instrumentus diskutuojama, argumentuojama ir ieškoma atsakymo į klausimą, ar sekuliarizacija reiškia visišką religijos išnykimą visuomenės raidos perspektyvoje, ar jos eliminavimą tik iš socialinio gyvenimo, ar apskritai šios sąvokos reikėtų atsisakyti, keičiant ją religijos kaitos samprata.

Diskusijų apie sekuliarizaciją išvada yra konstatavimas, kad šis procesas yra daugiadimensis (raiškos intensyvumo ir formų aspektais) ir kad trūksta tyrimų, reprezentuojančių sekuliarizacijos raiškos įvairovę ir (ar) religijos kaitą, duomenų.

Apibūdinti religijos kaitą ir sekuliarizacijos proceso raišką Lietuvoje, t. y. religijos įtaką, vaidmenį viešojoje visuomenės sferoje ir tautinės tapatybės konstravimo procese, išsiaiškinti religijos organizacinės kaitos ypatumus, nustatyti individualaus religingumo bei dvasingumo formas ir naujųjų religijų elementus atsakant į klausimą, ką reiškia būti ir kaip būnama religingu individu šiuolaikinėje Lietuvoje, siekiame vykdydami Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą projektą „Sekuliarizacijos proceso ypatumai Lietuvoje: privatus ir viešo religingumo sankirtos“ (Sutarties Nr. VAT-22/2010).

Šis teminis žurnalo „Kultūra ir visuomenė“ numeris yra indėlis į Lietuvos religijos sociologijos tyrimų lauko plėtrą. Čia pateikiame minėto projekto pirmojo etapo tyrimų rezultatus apibendrinančius straipsnius. Jų tikslas – pristatyti akademinės diskusijas apie sekuliarizacijos procesą, išryškinti sekuliarizacijos teorijos daugiadimensiškumą, prieštaringumą ir raidą, naujausias sekuliarizacijos debatų ir empirinių tyrimų kryptis, įvairovę ir skatinti atsakingą sekuliarizacijos sąvokos vartojimą viešajame ir moksliniame diskursuose.

Straipsniai pateikiami pagal tam tikrą loginę seką, kuri leidžia išskirti tris dalis. Jolantos Kuznecovienės, Mildos Ališauskienės ir Ingo W. Schröderio straipsniai sudaro pirmąją dalį, kuri skirta debatų apie sekuliarizacijos sąvoką

ir teorijas analizei. Kuznecovienė savo straipsnyje analizuoja sekularizacijos teorijų įvairovę, pagrindinius jų argumentus ir kritiką, o apibendrindama teigia, jog tolesnių sociologinių tyrimų šioje srityje tikslu turi tapti religinių procesų raiškos tyrimai ir naujos teorinės paradigmos, aiškinančios religijos kaitą, kūrimas. Ališauskienė¹ savo straipsnyje aptaria Peterio Bergerio sekularizacijos teorijos pokyčius ir jų vertinimą tarp religijos sociologų. Schröderis savo straipsnyje nagrinėja sekularizmo, sekuliarybės ir sekuliarumo sąvokų vartojimo antropologiniame tyrimų lauke ypatumus.

Kita teminio numerio dalis skiriama individo, religijos ir visuomenės santykiams. Ališauskienė kartu su Ina Samuilova analizuoja sovietinėje ir posovietinėje Lietuvoje gyvenusių individų religinį gyvenimą bei sovietinės modernizacijos įtaką jam. Tyrimo duomenys atskleidžia priverstinės sekularizacijos raišką ir jos pasekmes sovietinėje ir šiuolaikinėje Lietuvoje gyvenančių individų naratyvuose apie religijos vietą ir vaidmenį jų gyvenimuose. Egdūnas Račius ir Vaida Norvilaitė savo straipsnyje stengiasi išsiaiškinti, kaip sekularizacijos procesas Lietuvoje veikia musulmonų bendruomenę, analizuoja empirinio tyrimo, atlikto tarp šios bendruomenės konvertitų, duomenis ir atskleidžia jų požiūrių į viešos religijos raiškos įvairovę.

Paskutiniai keli teminio žurnalo straipsniai skiriami bažnyčios ir valstybės santykių raiškos ir ypatumų analizei. Donatas Glodenis savo straipsnyje racionalaus pasirinkimo teorijos kontekste analizuoja bažnyčios ir valstybės santykių modelius. Rusnė Juozapaitienė pateikia Lietuvos bažnyčios ir valstybės santykių raiškos santuokos institute aspektų analizę ir aptaria konkretų empirinį galimo sekularizacijos proceso raišką Lietuvoje pavyzdį.

Tikimės, jog šiame žurnalo numeryje spausdinami straipsniai pasiūlys naujų temų tolimesniems religijos kaitos, moderniosios religijos bei religingumo tyrimams ir diskusijoms Lietuvoje.

Jolanta Kuznecovienė

Milda Ališauskienė

Spec. redaktorė

---

¹ Milda Ališauskienė yra Vilniaus universiteto Orientalistikos centro mokslininkė stažuotoja (angl. *post doc*). Podoktorantūros stažuotė finansuojama pagal Europos Sąjungos struktūrinių fondų Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos, Mokslininkų ir kitų tyrėjų mobilumo ir studentų mokslinių darbų skatinimo priemonės (VP1-3.1-ŠMM-01) įgyvendinamą projektą „Podoktorantūros (post doc) stažuočių įgyvendinimas Lietuvoje“.